

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 października 2014 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Piotr Jakubiec

Protokolant Małgorzata Siuda

po rozpoznaniu w dniu 23 września 2014 r. w Lublinie

na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa – Dyrektora Izby Celnej w B. zastępowanego przez Prokuratorie Generalną Skarbu Państwa

przeciwko G. G.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną wobec powoda Skarbu Państwa – Dyrektora Izby Celnej w B. umowę o dział spadku zawartą w dniu 9 września 2013 r. w formie aktu notarialnego za nr Rep A (...) przed notariuszem K. B. pomiędzy M. G. (1) a G. G., w zakresie, jakim G. G. przyznano:

- udział wynoszący $\frac{1}{4}$ części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego o powierzchni 59,90 m², położonego w L. przy ulicy (...),
- udział wynoszący $\frac{1}{2}$ we własności nieruchomości o powierzchni 350 m² stanowiącej działkę o nr (...), objętej księgą wieczystą nr (...)
- udział wynoszący $\frac{1}{2}$ we własności nieruchomości o powierzchni 400 m², stanowiącej działkę nr (...), objętej księgą wieczystą nr LU 1I/ (...) – obecnie obie działki objęte księgą wieczystą nr LU 1I/ (...) w wyniku połączenia zgodnie z wnioskiem zawartym w akcie notarialnym Rep. A nr (...),
- udział wynoszący $\frac{1}{4}$ we własności samochodu marki A. (...) nr rej. (...) nr identyfikacyjny VIN (...), rok produkcji (...)

- w celu zaspokojenia wierzytelności przysługujących Skarbowi Państwa wobec M. G. (1) z tytułu zaległości w podatku od towarów i usług, podatku akcyzowym oraz cła za 2006 r., które to zaległości na dzień 10 marca 2014 r. wynosiły 120.837,41 zł w zakresie należności głównej wraz z odsetkami naliczonymi jak dla zobowiązań podatkowych od dnia wymagalności do dnia zapłaty, kosztami egzekucyjnymi i kosztami postępowania celnego;

II. zasądza od pozwanej G. G. na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych 0/100) tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. nakazuje ściągnąć od G. G. na rzecz Skarbu P. – Sąd Okręgowy w Lublinie kwotę 6.042 zł (sześć tysięcy czterdzieści dwa złote 0/100) tytułem opłaty od pozwu.

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 26 marca 2014 roku powód Skarb Państwa reprezentowany przez Dyrektora Izby Celnej w B. zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o uznanie umowy o dział spadku zawartej pomiędzy pozwaną G. G., a jej synem M. G. (1), w dniu 9 września 2013 r. w formie aktu notarialnego Repertorium A Nr (...) sporządzonego przed notariuszem K. B., w zakresie w jakim pozwanej przyznano:

- udział wynoszący 1/4 części we współwłasności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego o powierzchni 59,90 m² położonego przy ul. (...)
- udział wynoszący 1/2 we współwłasności nieruchomości o powierzchni 350 metrów kwadratowych stanowiących działkę nr (...) objętą księgą wieczystą nr (...)
- udział wynoszący 1/2 we współwłasności nieruchomości o powierzchni 400 metrów kwadratowych, stanowiący działkę nr (...) objętą księgą wieczystą(...)

obecnie obie działki ((...) i (...)) objęte są KW nr (...) w wyniku połączenia wnioskiem zawartym w akcie rep. A (...)

- udział wynoszący 1/4 części we współwłasności samochodu marki A. (...) nr rejestracyjny (...) nr identyfikacyjny VIN- (...), rok produkcji (...)

za bezskuteczną wobec powoda Skarbu państwa- Dyrektora Izby Celnej w B. w zakresie wierzytelności publicznoprawnych, przysługujących mu wobec M. G. (1) z tytułu zaległości w podatku od towarów i usług, podatku akcyzowego oraz cła za okres 2006 roku, które zaległości na dzień 10 marca 2014 r. wynoszący kwotę 120 837,41 zł w zakresie należności głównej wraz z odsetkami naliczonymi jak od zobowiązań podatkowych od dnia wymagalności do dnia zapłaty, kosztami egzekucyjnymi oraz kosztami postępowania celnego. Powód wniósł również o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych na rzecz Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że przysługują mu względem M. G. (1) wierzytelności z tytułu podatku akcyzowego, podatku VAT, należności celnych kosztów postępowania celnego, powstałe w latach 2006-2009 w łącznej kwocie 120 837,41 zł należności głównej. Prowadzone postępowania egzekucyjne nie przyniosły efektów, nie odprowadziły do ujawnienia majątku M. G. (1). Również złożony przez dłużnika wykaz majątku, nie spowodował ujawnienia żadnych składników mogących stanowić przedmiot egzekucji. W ocenie wierzyciela świadczy to, iż zawierając w 2013 r. umowę o dział spadku miał świadomość, że działa w celu jego pokrzywdzenia. Osobą trzecią, która uzyskała korzyść z czynności prawnej dokonanej z dłużnikiem jest osoba pozostająca z nim w bliskim stosunku. W tym przypadku jest to matka dłużnika. W takiej sytuacji należy domniemywać, że wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (art. 527 § 3 kpc). W ocenie powoda zastosowanie znajdzie przepis art. 528 k.c, zgodnie z którym wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy dochowaniu należytej staranności, nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. G. G. nabyła udział w przedmiotach majątkowych przypadających dłużnikowi M. G. (2) bez obowiązku dokonania spłaty na jego rzecz. Powód wskazuje, że niniejszy pozew dotyczy jedynie udziału, jaki przypada dłużnikowi M. G. (1), nie dotyczy zaś 1/2 części, która należała się pozwanej. (pozew k. 2-10)

Pozwana G. G. nie złożyła odpowiedzi na pozew, również w toku rozprawy nie zgłosiła żadnych wniosków dowodowych. (protokół rozprawy k. 614)

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

M. G. (1) posiada liczne zobowiązania publicznoprawne wynikające z nieuiszczonych należności z tytułu podatku akcyzowego, podatku VAT, należności celnych, kosztów postępowania celnego, wraz z należnymi od tych zobowiązań odsetkami w tym:

- należność główna z tytułu podatku VAT za 2006 rok stanowi kwotę **53.971 zł**, oraz odsetki za zwłokę w zapłacie tej kwoty w wysokości 44.318 zł;
- należność główna z tytułu podatku akcyzowego za okres 2006 r. w stanowi kwotę **38.101,80 zł** oraz odsetki za zwłokę w zapłacie tej kwoty w wysokości 32.150 zł ,
- należność główna z tytułu cła za okres 2006 r. stanowi kwotę **19.758,80 zł** odsetki za zwłokę w zapłacie tej kwoty w wysokości 16.138 zł
- opłata manipulacyjna za okres 2009 r. stanowi kwotę **822,94 zł** oraz odsetki za zwłokę w zapłacie tej kwoty w wysokości 490,00 zł
- koszty postępowania celnego za okres 2009 r. stanowi kwotę **2.572,88 zł** odsetki za zwłokę w zapłacie tej kwoty w wysokości 1.366,20 zł
- inne należności za okres 2006 r.- stanowi kwotę **5.609,00 zł**.

Wysokość zobowiązań publicznoprawnych została określona w decyzjach Dyrektora Urzędu Kontroli Skarbowej w L., które wskazują wysokość zobowiązania M. G. (1) w podatku akcyzowym, podatku VAT i należności celnej. Wymienione decyzje mają charakter ostateczny i prawomocny.

Łączna zaległość M. G. (1) w stosunku do Skarbu Państwa – Dyrektora Izby Celnej w B. z tytułu nie uiszczonych należności publicznoprawnych wynosi 120,837, 41 zł. (dowód wykaz zaległości k. 22, decyzje określające wysokość zobowiązań podatkowych k. 49-566)

G. G. jest matką M. G. (1). (okoliczność bezsporna)

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2013 r. sygn I Ns 11654/12 Sąd Rejonowy Lublin- Zachód w Lublinie stwierdził, iż spadek po J. G. nabyli żona G. G. oraz syn M. G. (1) po 1/2 każde z nich.

Na podstawie tego postanowienia M. G. (1) w majątku spadkowego po J. G. przysługiwałby:

- udział wynoszący 1/4 części we wspólności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego o powierzchni 59,90 m² położonego przy ul. (...);
- udział wynoszący 1/2 części nieruchomości o powierzchni 350 metrów kwadratowych stanowiących działkę nr (...) objętą księgą wieczystą nr (...);
- udział wynoszący 1/2 części w nieruchomości o powierzchni 400 metrów kwadratowych, stanowiący działkę nr (...) objętą księgą wieczystą LU 1 (...);
- udział wynoszący 1/4 części we współwłasności samochodu marki A. (...) nr rejestracyjny (...) nr identyfikacyjny VIN- (...), rok produkcji (...). (postanowienie k. 26, umowa o dział spadku k. 23-25).

W dniu 9 września 2013 r. przed notariuszem K. B. prowadzącą Kancelarię Notarialną w L. M. G. (1) i G. G. zawarli w formie aktu notarialnego repertorium A nr (...) umowę o dział spadku. Na mocy której G. G. nabyła:

- udział wynoszący 1/2 części we wspólności spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego o powierzchni 59,90 m² położonego przy ul. (...);

-nieruchomości o powierzchni 350 metrów kwadratowych stanowiących działkę nr (...) objętą księgą wieczystą nr (...);

-nieruchomości o powierzchni 400 metrów kwadratowych, stanowiący działkę nr (...) objętą księgą wieczystą LU 1 (...);

-udział wynoszący 1/2 części we współwłasności samochodu marki A. (...) nr rejestracyjny (...) nr identyfikacyjny VIN- (...), rok produkcji (...). Strony umowy oświadczyły, że działu spadku dokonują bez obowiązku spłat (§ 4 umowy o dział spadku). Na podstawie tej umowy G. G. wniosła do Sądu Rejonowego Lublin-Wschód w Lublinie V Wydział Ksiąg Wieczystych o połączenie nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...) z nieruchomością objętą księgą wieczystą KW nr (...), a następnie dokonanie wpisu w dziale II księgi wieczystej KW Nr (...) prawa własności na rzecz G. G. . (umowa o dział spadku k. 23-25)

W wyniku dokonanego rozporządzenia, dłużnik M. G. (1) stał się niewypłacalny. Obecnie M. G. (1) nie posiada żadnego majątku, nie jest właścicielem pojazdu mechanicznego, nie ma tytułu prawnego do lokali mieszkalnych położonych w L. przy ul. (...) oraz przy ul. (...), nie pozostaje w stosunku zatrudnienia, utrzymuje się z pracy dorywczej wykonywanej za granicą, nie prowadzi działalności gospodarczej oraz nie posiada gospodarstwa rolnego. Z wykazu majątku złożonego przez M. G. (1) z trybie art. 913 kpc również wynika, że nie posiada on żadnego trwałego składnika majątkowego- ruchomości lub nieruchomości, co więcej wykazuje, iż ma zadłużenie w wysokości 330 000,00 zł . (pismo UM Wydział Komunikacji k. 21, pismo Spółdzielni Mieszkaniowej (...) k. 29, wykaz majątku k. 31-35, pismo ZUS k. 37, pismo KRUS k. 39, pismo Centralnej Informacji Ksiąg Wieczystych k. 42, pismo Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa k. 43-44)

Powyższych ustaleń Sąd dokonał na podstawie powołanych dowodów. Ustalony w sprawie stan faktyczny jest bezsporny. Pozwana nie kwestionowała okoliczności faktycznych, ani dowodów przedstawionych w tej sprawie przez powoda.

W ocenie Sądu dowody z dokumentów zgromadzonych w niniejszej sprawie nie budzą zastrzeżeń. Żaden z dokumentów nie był kwestionowany przez strony, nie ma więc podstawy do podważenia ich autentyczności.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo co do zasady zasługuje na uwzględnienie. Powód, będąc wierzycielem M. G. (1) w drodze niniejszego procesu domaga się uznania za bezskuteczną umowy o dział spadku zawartej pomiędzy jego dłużnikiem, a pozwana G. G..

W myśl art. 527 § 1 kc przesłankami skargi paulińskiej są:

- dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli,
- uzyskanie w wyniku tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią,
- istnienie po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzycieli,
- wiedza bądź możliwość dowiedzenia się przez osobę trzecią, uzyskującą korzyść majątkową, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Oceniając zaistnienie po stronie dłużnika przesłanek skargi paulińskiej, a zatem świadomego dokonania przez niego czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli Sąd zwrócił uwagę, że samo pojęcie dokonania przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli zdefiniowane zostało w § 2 art. 527 kc. W myśl powołanego wyżej przepisu pokrzywdzenie wierzycieli polega na tym, że dłużnik na skutek dokonanej czynności prawnej staje się niewypłacalny, bądź też niewypłacalny w stopniu wyższym niż dotychczas. Zgodnie ze stanowiskiem doktryny, jak też orzecznictwa, niewypłacalność dłużnika oznacza taki stan jego majątku, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kpc nie może przynieść zaspokojenia

wierzytelności pieniężnej przysługującej od dłużnika (vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r. I Aca 737/97 1998/4/36)

W świetle powyższego oczywisty jest wniosek, że zaskarżona umowa o dział spadku spełnia pierwszą z wymienionych przesłanek, czemu zresztą pozwana nie zaprzeczyła.

Co więcej należy zauważyć, że skargą pauliańską można zaskarżyć umowę o dział spadku obejmującą nieruchomością spadkową nawet wówczas, gdy na podstawie tej umowy dłużnik przeniósł swój udział we współwłasności nieruchomości na innych spadkobierców bez uzyskania odpowiedniej spłaty, w wyniku wykonania wcześniejszych, tzw. nieformalnych, porozumień dotyczących spadku (vide wyrok SN z 1 kwietnia 2011 r., III CSK 209/2010, LexisNexis nr 2627357, IC 2012, nr 1, s. 41).

Nie ulega wątpliwości, że w wyniku działu spadku G. G. uzyskała korzyść majątkową, która polega na uzyskaniu prawa własności przedmiotów majątkowych. Bezsprzecznie udziały w prawie własności nieruchomości i ruchomości posiadają istotną wartość majątkową, co wynika ze złożonego przez strony oświadczenia w akcie notarialnym.

W doktrynie podkreśla się przy tym, że nie każda czynność prawna powodująca zmniejszenie majątku dłużnika może być uznana za krzywdzącą wierzycieli. Zdaniem A. O. nie ma takiego charakteru czynność, w wyniku której dłużnik w zamian za swoje świadczenie uzyskuje ekwiwalent, który znajduje się w jego majątku, bądź też ekwiwalent ten posłużył mu do zaspokojenia wierzycieli (A. Ohanowicz w System t III, cz, 1, s. 947).

W niniejszej sprawie natomiast treść umowy z dnia 9 września 2013 r. wskazuje, że świadczenia stron nie były ekwiwalentne. Strony w § 4 umowy wskazały, że dział spadku zostanie dokonany bez obowiązku dokonania spłaty przez pozwaną na rzecz syna.

Nie ulega wątpliwości, że takie postępowanie dłużnika nosi znamiona pokrzywdzenia wierzyciela, jako że egzekucja jego należności staje się w ogóle niemożliwa. Istotą zaś instytucji actio pauliana jest zabezpieczenie interesów wierzyciela na wypadek nielojalnego postępowania dłużnika. Co więcej należy zauważyć, że M. G. (1) nie posiada innych składników majątkowych, z których możliwe byłoby przeprowadzenie egzekucji.

Zgodnie z art. 527 § 3 k.c. jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskała osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Okolicznością bezsporną w niniejszej sprawie jest, iż pozwana G. G. jest matką M. G. (1). W związku z tym należy uznać, że istnieje pomiędzy nimi stosunek bliskości, a przez co należy przyjąć iż pozwana wiedziała, że M. G. (1) zawierając umowę w dniu 9 września 2013 r. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ciężar udowodnienia okoliczności przeciwnej spoczywał na pozwanej. Należy zauważyć, że G. G. poza swoimi twierdzeniami, iż o zadłużeniu syna dowiedziała się już po zawarciu umowy nie przedstawiła żadnego innego dowodu na potwierdzenie tej okoliczności. W ocenie sądu pozwana nie obaliła tym domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.c. Jednak okoliczność ta nie będzie miała decydującego znaczenie, o czym poniżej.

Należy zauważyć, że zgodnie z art. 528 k.c. w przypadku „gdy osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie”, uwalnia się wierzyciela od konieczności wykazania istnienia po stronie osoby trzeciej jakiegokolwiek przesłanki subiektywnej (por. wyrok SN z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, niepubl.). Jak wynika z ustalonego w sprawie stanu faktycznego składniki majątkowe wchodzące w skład spadku po J. G., G. G. nabyła bezpłatnie.

Korzyścią majątkową uzyskaną bezpłatnie w rozumieniu art. 528 k.c. jest każda korzyść, w zamian za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić jakiegokolwiek ekwiwalentnego świadczenia w ramach jakiegokolwiek stosunku prawnego (por. Agnieszka Rzetecka- Gil, Komentarz do art. 528 k.c, system informacji prawnej LEX)

W związku z powyższym nawet wykazanie przez osobę trzecią G. G., że nie wiedziała i mimo dołożenia należytej staranności nie mogła się dowiedzieć o pokrzywdzeniu wierzycieli swojego syna – nie zwalnia jej od odpowiedzialności wobec nich.

Należy zauważyć, że artykuł 528 k.c. jako dalej idący wyłącza stosowanie art. 527 § 3 k.c. Komentowany przepis statuuje surowsze przesłanki uznania czynności za bezskuteczną, niż czyni to § 3 art. 527 k.c. Jeżeli zatem drugi z wymienionych przepisów dostatecznie pewnie usprawiedliwia żądanie strony powodowej, to odwoływanie się do pierwszego z nich jest bezprzedmiotowe (por. wyrok SN z 8 grudnia 2005 r., II CK 309/05, LEX nr 188551, M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1268)

Biorąc pod uwagę przytoczone powyżej okoliczności sąd zgodnie z art. 527 § 1, 2 i art. 528 k.c. uwzględnił powództwo w całości.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 października 1995 r. (III CZP 139/95 – OSNC 1996/1/17) stwierdził, że wyrok uwzględniający powództwo z art. 527 k.c. powinien określać wierzytelność zarówno pod względem podmiotowym jak i przedmiotowym. Tezę tę Sąd Najwyższy uzasadnił tym, że wierzytelność przysługująca pokrzywdzonemu wierzycielowi względem określonego dłużnika musi być realna i skonkretyzowana, a nie hipotetyczna. Chodzi bowiem o to, aby ochrony w następstwie wyroku uwzględniającego powództwo nie doznały wszelkie bliżej nie oznaczone prawa powoda, lecz jedynie konkretna wierzytelność, wynikająca z konkretnego stosunku prawnego, stanowiąca przedmiot żądanej ochrony, a tym samym także przedmiot rozstrzygnięcia sądowego. Sąd Najwyższy podkreślił przy tym, że wierzytelność podlegająca ochronie nie musi być wymagalna, ani też nie musi istnieć tytuł egzekucyjny potwierdzający jej istnienie. Z powyższych argumentów wynika, że sposób, w jaki winna zostać w wyroku określona wierzytelność zależy jest również od tego, czy została ona stwierdzona tytułem egzekucyjnym. W sytuacji bowiem, gdy tytuł taki nie istnieje, konieczne jest precyzyjne określenie wierzyciela, dłużnika, wysokości oraz podstawy powstania wierzytelności. Co do wierzytelności stwierdzonych tytułem wykonawczym wystarczy odwołanie się do konkretnego tytułu, który musi zawierać precyzyjne dane. Wyrok sformułowany w taki sposób spełnia cel wskazany przez Sąd Najwyższy w wymienionym wyżej orzeczeniu, bowiem określa zakres ochrony przyznanej wierzycielowi, uniemożliwia ochronę wykraczającą poza granice pozwu i wyroku. Żadna inna wierzytelność powoda, poza określoną w wyroku nie może być na jego podstawie uznania za bezskuteczną.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia przepis art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. i art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 169, poz. 1417 z późn. zm.). Zgodnie z powyższym Skarbowi Państwa – Prokuraturii Generalnej należą się koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.600 złotych. Powyższa stawka wynika ze stosowanego odpowiednio § 6 pkt 6 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłaty za czynności adwokackie oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1348).

Powód zgodnie z art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2014.1025 j.t.) jest zwolniony z obowiązku uiszczenia opłaty. W niniejszej sprawie wysokość opłaty od pozwu wynosi 6.042 złotych, co wynika z treści art. 13 ust 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. W związku z powyższym Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy w zw. z art. 98 § 1 kpc nakazał ściągnąć od pozwanej jako strony przegranej sprawę w całości kwotę 6042 zł tytułem opłaty od pozwu.

Z powyższych względów i w oparciu o powołane przepisy Sąd uznał powództwo za zasadne.